

Спілка економістів України
Національний університет водного
господарства та природокористування
Інститут Європейської інтеграції

ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРИРОДНО-
РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ:
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Збірник наукових праць

*Випуск XIX
№ 4*

Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП
2013

ББК 65.9.49:65.9.26
УДК 332.1:336:330.322
П78

*Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.
(Протокол № 10 від 28 листопада 2013 року)*

Видання засновано у 1995 році. Затверджено постановою президії ВАК України від 11 жовтня 2000 року № 1-03/8, внесено до переліку №б фахових видань. Пролонговано постановою президії ВАК України від 18 січня 2007 року №1 – 05/1 (перелік №19) наукових фахових видань України, також 1 липня 2010 року №1-05/5 (перелік, п. 138)

Редакційна колегія:

Павлов В.І., д.е.н., проф., (головний редактор); Лазаришина І.Д., д.е.н., проф., (заступник гол. ред.); Меліхова Т.Л., к.геогр.н., доцент, (відповід. секретар); Гринчуцький В.І., д.е.н., проф.; Галиця І.О., д.е.н., проф.; Гуменюк В.Я., д.е.н., проф.; Євдокименко В.К., д.е.н., проф.; Кравців В.С., д.е.н., проф.; Левицька С.О., д.е.н., проф.; Павліха Н.В., д.е.н., проф.; Римар М.В., д.е.н., проф.; Стельмашук А.М., д.е.н., проф.; Хвесик М.А., д.е.н., проф.; Щурик М.В., д.е.н., проф.

Рецензенти:

Галиця І. О. – доктор економічних наук, професор;
Іщук С. О. – доктор економічних наук, професор;
Мішенін Є. В. – доктор економічних наук, професор.

Збірник наукових праць висвітлює результати досліджень проблем фінансової політики та інвестиційного сприяння процесам сталого просторового розвитку регіону. Розглядаються теоретичні, методологічні і практичні аспекти трансформації економіки та соціальної інфраструктури, екологізації та раціонального природокористування.

Загальнодержавне видання. Свідоцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 10457 серія KB від 27.09.2005 р.

ББК 65.9.49:65.9.26
УДК 332.1:336:330.322

© Спілка економістів України, 2013
© Національний університет водного
господарства та природокористування, 2013
© Інститут Європейської інтеграції, 2013

ЗМІСТ

Розділ 1. Інтеграція та інноваційна трансформація.....	6
Акімова Л. М., Казъонна К. В.	
<i>Іноземне інвестування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку</i>	6
Джаман М. О., Єрмаков В. В.	
<i>Регіональний промисловий розвиток у період формування капіталізму.....</i>	14
Кицюк І. В.	
<i>Конкурентоспроможність країни в умовах транзитивної економіки: регіональний аспект.....</i>	28
Строченко Н. І., Скрипчук П. М., Пахаренко О. В.	
<i>Інновації стандартизації та сертифікації: організаційно-економічні тенденції розвитку.....</i>	36
Левицька С. О.	
<i>Управлінський облік: теорія та практика впровадження в умовах стального національного розвитку.....</i>	44
Хумарова Н. І.	
<i>Інноваційні домінанти екологічно чистого виробництва.....</i>	55
Шевченко І. В.	
<i>Євроінтеграційні виклики для екологічної політики України.....</i>	65
Шило Ж. С., Кравчун О. В.	
<i>Аналіз інвестиційно-інноваційного клімату в Україні.....</i>	72
Гісюк О. В.	
<i>Розвиток державно-приватного партнерства в Україні.....</i>	80
Грицюк П. М.	
<i>Перспективи зерновиробництва та експорту зерна з України в контексті світової продовольчої кризи.....</i>	87
Кондрацька Н. М.	
<i>Інституційні підходи до визначення сутності та мотивів заощаджень домогосподарств.....</i>	97
Кузнецова Т. В.	
<i>Імперативи економіко-екологічної безпеки регіону в контексті стального розвитку.....</i>	104

Ліповський І. П., Подлевський А. А.	
<i>Активізація зовнішньоекономічної діяльності регіону.....</i>	112
Маліков В. В.	
<i>Методологія аналізу ефективності використання виробничих запасів на підприємстві.....</i>	120
Судук О. Ю.	
<i>Формування якісної сільськогосподарської продукції: методологічні основи та водогосподарські аспекти.....</i>	129
Яроцька О. А., Заремба В.М.	
<i>Особливості та основні аспекти фінансових ризиків сільськогосподарських підприємств.....</i>	138
Розділ 3. Соціальна інфраструктура та екологізація..	144
Білоус Н. М.	
<i>Корпоративне страхування життя: переваги для підприємств та співробітників.....</i>	144
Кардаш О. Л.	
<i>Якість та безпечність продовольства в системі продовольчої безпеки.....</i>	157
Матвійчук А. В.	
<i>Екологічна деонтологія в контексті сучасної філософської думки.....</i>	165
Мишко О. В., Пісний Б. І.	
<i>Оцінка задоволення споживчих інтересів населення регіону.....</i>	180
Павліха Н. В., Цап А. В.	
<i>Розвиток "зеленої" економіки в умовах міжнародної економічної діяльності.....</i>	187
Семів Л. К.	
<i>Ціннісні аспекти зростання продуктивності праці в контексті розвитку людського капіталу....</i>	195
Скороход І. С., Ребрина Н. Г.	
<i>Напрями розвитку екологічного підприємництва в Україні.....</i>	206
Тимошенко Д.В., Устенко А.О.	
<i>Шляхи гармонізації людських стосунків у контексті тімбліндінгу.....</i>	212
Ткачик В. І., Рябушенко Н. П.	
<i>Пріоритетні напрямки реалізації регіональної демографічної політики.....</i>	219
Федина К. М., Ус С. В.	
<i>Державна екологічна політика та принципи організації екологічного менеджменту в Україні.....</i>	228
Хомюк Н. А.	
<i>Зародження земельного оподаткування в Київській Русі.....</i>	235
Розділ 4. Природокористування та ресурсозбереження.....	241
Гарнага О.М.	
<i>Оцінка земель сільськогосподарського призначення за міжнародними стандартами</i>	241
Давиденко В. А.	
<i>Ресурсозбереження як засіб підвищення ефективності функціонування промислового підприємства.....</i>	249
Костриченко В. М., Дорошенко Н. О.	
<i>Стимулювання раціонального аграрного землекористування як інструмент забезпечення сталого розвитку.....</i>	256
Мельник Л. В., Пашечко О. А.	
<i>Порівняльний аналіз забезпеченості енергетичними ресурсами регіону.....</i>	263
Мольчак Я. О., Андрощук І. В., Дубинчук Л. І.	
<i>Тенденції поводження з відходами виробництва і споживання як приклад охорони навколошнього природного середовища міста Луцька.....</i>	272
Павлов В. І., Колісник Б.І.	
<i>Визначення ефективності використання лісових ресурсів регіону.....</i>	284
Павлова І. І., Федина К. М.	
<i>Формування природоохоронного заповідного фонду регіону.....</i>	291

Полінчук О.П. <i>Використання та збереження виробничих та побутових відходів.....</i>	302
Якимчук А. Ю. <i>Формування механізмів державного управління збереженням біорізноманіття.....</i>	309
Яковюк В. А. <i>Прикордонне співробітництво у сфері охорони природного середовища регіону.....</i>	317
Меліхова Т.Л. <i>Екологізація у великих містах</i>	324

матеріалів та здійснення побічних лісових користувань, затвердженого рішенням Волинської обласної ради від 21.05.2008 №19/13.

Рішенням Волинської обласної ради від 12.03.12 № 10/69 було погоджено ліміт на використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань на 2012 рік, а розпорядженням облдержадміністрації від 26.03.2012 за № 120 вони були затверджені і розподілені між постійними лісокористувачами в розрізі районів.

Таким чином, відповідно до розпорядження облдержадміністрації від 1 26.03.2012 за № 120 «Про затвердження і розподіл лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань на 2012 рік, станом 01.01.2013, в області заготовлено:

- грибів в обсязі 321,45т при затвердженному ліміті в 2970т та сплачено збору за спеціальне використання лісових ресурсів (грибів) 201,025 тис.грн.;

- ягоди чорниці в обсязі 3386т (69,5%) при затвердженному ліміті у 4873т та сплачено збір за спеціальне використання лісових ресурсів в сумі 1271,867тис. грн з розрахунку 37,7 грн за кг для тимчасових лісокористувачів та 8,4 грн за кг для постійних лісокористувачів;

- лікарсько-технічної сировини в обсязі 241,07 при встановленому ліміті 572,67 тонн (42%) та сплачено збір у сумі 68,368 тис.грн.;

- ягоди журавлини 27т при ліміті 88,69т (30%) сплачено збір 16,092 тис.грн при ставці збору 59,6 грн за кг для тимчасових лісокористувачів та 7,3 грн за кг для постійних лісокористувачів;

- ягоди ожини 143,63т при ліміті 263,4т (55%) сплачено збір 36,051 тис.грн при ставці збору 25,1 грн за кг для тимчасових лісокористувачів та 6,3 грн за кг для постійних лісокористувачів;

- плоди горобини звичайної 46,72т при ліміті 60т (78%) сплачено збір 8,314 тис.грн при ставці збору 17,8 грн за кг для тимчасових лісокористувачів та 4,2 грн за кг для постійних лісокористувачів.

Вібліографія

1. Про соціально-економічне становище області. – Луцьк, Головне управління статистики у Волинській області.
2. Регіональна економічна програма «Екологія 2011-2015 та прогноз до 2020 року». – Луцьк, Волинська обласна рада, 2010.
3. Регіональна доповідь про стан навколошнього природного середовища у Волинській області за 2012 рік. – Луцьк, Управління екології та природних ресурсів. – 2013.

Рецензент: д.е.н., професор Хвесик М.А.

УДК 502.62

І. І. ПАВЛОВА
К. М. ФЕДИНА

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОСОХОРОННОГО ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РЕГІОНУ

В статті обґрунтovanа роль природно-заповідних фондів, як однієї з найефективніших форм охорони цінніших природних об'єктів і територій.

In the article the role of protected funds as one of the most effective forms of protection of valuable natural features and areas.

Ключові слова: природно-заповідний фонд (ПЗФ), рекреація, водно-болотні екосистеми.

За останні десятиріччя проблема охорони навколошнього середовища набула особливій гостроти. Під впливом господарської діяльності людини, бурхливого розвитку промисловості, сільського господарства, відбувається збіднення генофонду рослинного і тваринного світу, зменшення стабільноті та продуктивності природних екосистем. Зниження екологічної рівноваги біосфери. Це може привести до катастрофічних наслідків.

© Павлова І.І. – аспірант Національного університету водного господарства та природокористування;
© Федина К.М. – аспірант Національного університету водного господарства та природокористування

Тому однією з **наїефективніших** форм охорони цінних природних об'єктів і територій є іх заповідання - взяття під охорону держави. Природно-заповідний фонд (далі ПЗФ) становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколошнього природного середовища.

Законодавством України та природно-заповідним фондом охороняється національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд, як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. Дані території та об'єкти створюються на основі наукових обґрунтувань, що розробляються науковими установами та безпосередньо науковцями.

До ПЗФ належать:

- природні території та об'єкти - природні заповідники, біосферні заповідники, і національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

- заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від іх екологічної і наукової, історико-культурної цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення.

Залежно від походження, інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками чи пам'ятками природи, мети і необхідного режиму охорони: заказники поділяються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні; пам'ятки природи поділяються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні та геологічні.

На території Волинської області станом на 01.01.2013 року під охороною держави знаходиться 384 території та об'єкти природно-заповідного фонду (далі - ПЗФ) площею більше 219 тис. га, з них 26 загальнодержавного значення і 358 об'єктів місцевого значення: а саме: один природний заповідник - "Черемський" на площі 2975,7 га; три національні природні парки - "Шацький" на площі 48977 га, "Прип'ять-Стохід" на площі 39315,5 га та "Цуманська пуща" на площі 33475,34 га; 15 заказників; 3 пам'ятки природи; 3 парки пам'ятки садово-паркового мистецтва; 1 ботанічний сад і 358 об'єктів місцевого значення, з них: 205 заказників; 120 пам'яток природи; 8 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва; 25 заповідних урочища. Відсоток заповідності в області становить близько 10,9%, при середньому по Україні 5,5%. Область входить в 7 лідеруючих областей по заповіданню в Україні.

В регіоні ведуться роботи щодо резервування особливо цінних природних комплексів та об'єктів для подальшого створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення. Так в 2012 році науковим відділом Черемського ПЗ спільно з науковцями області проводиться робота по обстеженню суміжних територій з метою підготовки науково-біологічного обґрунтування доцільності їх приєднання до заповідника.

За пропозицій Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства, розроблених наукових обґрунтувань, рішеннями обласної ради від 12.03.2012 № 10/67 та від 21.06.2012 № 12/35 «Про збереження і розвиток природно-заповідного фонду» на території області створено 4 нових, змінено межі 2 існуючих та змінено категорію 1 територію ПЗФ місцевого значення.

Слід зазначити, що відповідно до законодавства території та об'єкти ПЗФ можуть використовуватися: у природоохоронних цілях; у науково-дослідних цілях; в оздоровчих та інших рекреаційних цілях; в освітньо-виховних цілях; для потреб моніторингу навколошнього природного середовища.

До того ж може здійснюватися і господарська діяльність з додержанням загальних вимог щодо охорони навколошнього природного середовища - заготовля деревини, лікарських та інших цінних рослин, їх плодів, сіна, випасання худоби,

мисливство, рибальство та інші види використання за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів Г13Ф, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів. На кожну територію та об'єкт ПЗФ в області розроблене та затверджене в установленому законом порядку Положення, в якому прописані вищезазначені вимоги.

Кошти підприємств, установ, організацій і громадян, у віданні яких перебувають території та об'єкти ПЗФ усіх категорій, що спрямовуються на здійснення заходів щодо охорони навколошнього природного середовища, повністю звільняються від оподаткування.

Охорона заповідників та національних природних парків загальнодержавного значення покладається на служби їх охорони, які входять до складу служби державної охорони ПЗФ України а охорона територій та об'єктів ПЗФ інших категорій покладається на власників та користувачів земельних ділянок у віданні яких вони перебувають.

Підготовка і подання клопотань про створення чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ можуть здійснюватися науковими установами, природоохоронними громадськими об'єднаннями або іншими заинтересованими підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

Клопотання має містити обґрунтування необхідності створення (розширення) території або об'єкту ПЗФ певної категорії, характеристику природоохоронної, наукової, естетичної та іншої цінності природних комплексів та об'єктів, що пропонуються для заповідання, відомості про місцевонаходження, розміри, характер використання, власників та користувачів природних ресурсів, а також відповідний картографічний матеріал. До клопотань додаються документи, що підтверджують та доповнюють обґрунтування необхідності їх заповідання.

У разі схвалення клопотань, правлінням екології та природних ресурсів проводиться їх погодження з власниками та первинними користувачами природних ресурсів у межах територій, рекомендованих для заповідання. Після зібрання усіх необхідних матеріалів та погоджень, сформований пакет

документів подається до органу уповноваженого приймати рішення про створення (розширення) територій та об'єктів ПЗФ.

Роль природно-заповідного фонду в житті біосфери та суспільства надзвичайно важлива та багатогранна. Тому необхідно здійснювати постійну роботу по його охороні та розширенню. Рішення про створення (розширення) територій та об'єктів ПЗФ Загальнодержавного значення приймаються Президентом України, а місцевого значення приймається обласною радою.

Слід зазначити, що міжнародного значення набувають водно-болотні угіддя регіону. В Україні питання охорони, використання та відтворення водно-болотних угідь екосистем регулюються Законом України "Про охорону навколошнього природного середовища" та Водним кодексом України. Пріоритетами національної політики у цій сфері охорони є виявлення цінних водно-болотних угідь, забезпечення їх охороною, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів. Реалізація на практиці пріоритетів щодо поліпшення збереження водно-болотних угідь можлива лише за умови об'єднання зусиль усіх державних та недержавних установ та організацій, всього населення країни.

Під особливим наглядом та охороною в регіоні є 4 водно-болотні угіддя. Це (ВБУ) міжнародного значення «Шацькі озера», площею 48977 га, «Заплава р. Прип'яті» - 12000 га, «Заплава р. Стоходу» - 10000 га, утворені відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.1995 № 935 та на базі Черемського природного заповідника, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 року № 818-р статус водно-болотних угідь міжнародного значення отримало Черемське болото - 2975,70 у Маневицькому районі.

Водно-болотні угіддя «Шацькі озера», включають межі Шацького національного природного парку - 32850га, в т.ч. 6932 га водойм, 1344 га боліт і торфовищ, 4763 га лук. Угіддя є частиною унікального озерного комплексу, що відіграє дуже важливу роль не тільки в охороні болотяної фауни та флори, але й як місце гніздування та міграції значної кількості водно-болотних птахів.

В 2012 році на ВБУ «Шацькі озера» продовжувалися роботи, в т. ч. наукові дослідження за такими напрямками:

- спостереження за гідрологічним режимом озер, рівнем поверхневих і ґрутових вод, вивчення впливу меліорації на водно-болотні екосистеми парку (Копайська та Верхньоприп'ятьська меліоративні системи);

- Інститутом екології Карпат НАН України (м. Львів) проводиться багаторічний моніторинг для оцінки результатів ренатуралізаційних робіт у Шацькому НПП в районах озер Кримно, Пулемецьке, Люцимер; вивчається динаміка рослинності водно-болотних угруповань під впливом заповідання;

- Національним університетом біоресурсів і природокористування України (м. Київ) проводились дослідження аборигенної іхтіофауни водойм парку для оптимізації іхтіоценозів;

- Інститутом гідробіології НАН України (м. Київ) проводився гідрохімічний моніторинг на наявність важких металів у водоймах Шацького НПП;

- науковий відділ спільно з Львівським національним університетом ім. І.Франка (м. Львів) проводив дослідження птахів-дуплогніздників водно-болотного комплексу-фенологічні спостереження, кільцевання птахів, пізньо-осінні обліки водно-болотних птахів, біотопічний розподіл водно-болотних птахів, занесених до Червоної книги України.

Водно-болотний масив має велике наукове значення і являється ядром біорізноманіття Західного Полісся, має абсолютний заповідний режим. Так, Черемське болото, яке в більшій своїй частині знаходитьться в межах Черемиського природного заповідника (ПЗ) відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України №818-р від 24.10.2012р. набуло статус міжнародного значення.

В Черемському ПЗ нараховується близько 800 видів вищих судинних рослин, з них велика кількість зростає на Черемському болотному масиві такі, як Росичка англійська, Росичка середня, Альдрованда пухирчаста й інші, та Шейхцерія болотна, яка є наче візиткою й зображена на логотипі заповідника. На території водно болотного масиву с два озера: Редичі та Черемське, де зафіксовані рідкісні види риби такі, як уклейка, щипавка звичайна, верхівка, тощо. Однією з найрізноманітніших груп тварин Черемського болота є птахи, з них багато видів мають тут постійне гніздування. окремі види птахів занесені до Додатку II Бернської

конвенції: бугай, волове очко, гаївка болотна, жовна чорна, канюк звичайний, тощо. Окрім гніздування таких рідкісних птахів, як копа, змієїд, журавель сірий, Черемське болото є чудовою кормовою базою для багатьох перелітних птахів. Через територію болотного масиву пролягають міграційні шляхи перельотів водно-болотних птахів.

На території Черемського озерно-болотного комплексу проходить канал, який забезпечує гідрологічний баланс усіх водно болотних угідь. Канал - центром розмноження та міграції в'юна, щипавки звичайної, які занесені до Додатку II Бернської Конвенції, як види, що підлягають особливій охороні. Завдяки зв'язку каналу з озером сюди на нерест приходить чимало видів інших риб.

Внаслідок процесів, що відбуваються в каналі проходять негативні явища, такі як замулення, заростання прибережною рослинністю. Отож з метою покращення гідрологічного режиму каналу, та з метою покращення життєдіяльності тваринної й рослинного світу проводилась розчистка західної частини центрального каналу від загатів та завалів. Вздовж каналу вирубані вербові чагарники. Працівниками охорони із русла каналу проведена розчистка від гілок дерев. В урочищі «Гвоздець» побудований місток. Проведена робота по розширенню русла, штучно зроблені перетоки засипані ґрунтом, а також важко прохідні місця доріг.

Науковцями Черемського ПЗ ведуться спостереження за станом флори й фауни, на постійних пробних площах, які закладені в усіх екотопах заповідника. З них 5 моніторингових ділянок функціонує: на водно болотному масиві. На озері Черемське встановлена водомірна рейка, де ведуться спостереження за рівнем води. Через водно-болотний масив пролягає ценотичний профіль (протяжністю 3 км.), де також проводяться спостереження за тваринним й рослинним світом заповідника.

Необхідно зазначити, що водно-болотні угіддя міжнародного значення (основна частина ВБУ «Заплава Прип'яті», загальною площею 12000 га та крайня північна частина ВБУ «Заплава Стоходу», загальною площею 10000 га), знаходяться на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

Загалом екологічний стан ВБУ на території НПП "Прип'ять-Стохід" задовільний. Такому стану справ сприяла, зокрема

стабілізація гідрологічного режиму на ключовій ділянці: р. Прип'ять-Вижівський водозабір-канал Вижівський - оз. Біле, а також на ділянці р. Прип'ять від Вижівського водозабору до кордону з Рівненською областю (стабілізація спостерігається упродовж 2 останніх років). На території зазначених ВБУ протягом вегетаційного періоду і періоду масового розмноження тварин, поряд з цим були загалом стабільні рівні води на усіх водоймах НПП, що забезпечило разом з охороною території НПП їх оптимальне відтворення.

На території НПП «Прип'ять-Стохід», починаючи з 2008 року закладаються постійні пробні площини (далі - ППГ), на яких щорічно проводяться науково-дослідні роботи, є в тому числі і моніторингові. Серед них 15 закладені на території ВБУ, на предмет досліджень за рідкісними видами рослин і за колоніальними видами птахів, в тому числі і рідкісними, заселенням дуплогніздовників. Крім того, на території НПП, по межі ВБУ закладені 2 фенологічні профілі, на яких проводяться фенологічні спостереження за живою і неживою природою. У 2012 році на кількох ділянка території ВБУ «Заплава Прип'яті» і «Заплава Стоходу» проводилися обліки чисельності за станом мікропопуляції очеретянки прудкої - глобально вразливого виду у світовому масштабі. Всі матеріали про ці дослідження узагальнюються у щорічних Літописах природи. За підсумками 5-річних моніторингових досліджень можна буде зробити перші висновки про моніторингові дослідження та стан окремих видів або угрупувань рослинного і тваринного світу. Загалом екологічний стан ВБУ міжнародного значення Волинської області задовільний.

Для вирішення найважливіших питань по проблемах охорони природи і збереженню біологічного різноманіття і біологічних ресурсів створені біосферні резервати. Концепція біосферного резервата була розроблена в 1974 році робочою групою програми "Людина і біосфера" МАВ ЮНЕСКО.

В існуючій на сьогодні в Україні мережі національних природних парків Шацький НПП, виходячи з ландшафтних позицій, представляє озерні, та болотні екосистеми західнополіського типу, і за характером озерного комплексу, флористичними, фітоценотичними і геоморфологічними особливостями, за характером орнітофауни не має аналогів в

Україні. У результаті вивчення рослинного покриву та тваринного світу Шацького НПП (на площі 32830 га) підтверджено важливе природоохоронне значення цього об'єкта для збереження біоти регіону Західного Полісся в цілому; разом з тим репрезентативність Шацького парку ще не відповідала сучасним вимогам до природоохоронних територій такого рангу і потребувала підвищення.

З поліпшення збереження, відтворення, а також раціонального використання унікальних поліських комплексів Шацького поозер'я, посилення охорони водно-болотних угідь міжнародного значення і сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Указом Президента України за № 992/99 від 16 серпня 1999 року територію парку розширено на 16166.6 га і становить 48977 га.

Рішенням 17-ї сесії Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО-МАВ від 29 березня 2002 року території Шацькому національному парку було надано статус «Шацького біосферного резервату ЮНЕСКО МАВ».

За результатами рішень Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО МАВ адміністрації Шацького парку було запропоновано провести відповідну роботу по розширенню території «Шацького резервату біосфери» за рахунок земель, що знаходяться на південному заході та півночі і межують із державною границею Україна - Польща та Україна - Білорусь, що дозволить поєднати міждержавні природоохоронні території для збереження біорізноманіття та сталого розвитку і соціально-економічного стану регіону.

Після розширення Шацького НПП в існуючих границях має високий рівень статично-об'єктної репрезентативності щодо флори та рослинності і практично забезпечує повне виявлення біорізноманітності Західнополіського регіону. З включенням у межі парку оригінальних лісових масивів ДП «Шацьке УДЛГ», зокрема урочищ «Тугор», «Втенське», «Красний Бір», «Ялинник» флористичне і фітоценотичне представництво значно зросло. До того ж північно-західна приєднана частина сучасної території Шацького НПП є досить різноманітною і в геоморфологічному, і в ботанічному, і в лісівничому відношеннях [4].

В межах території приєднання знаходяться найбільші підвищення у рельєфі (околиці с. Ростань), представлені

моренними горбами та підвищеннями з близьким заляганням крейди, що значно розширило спектр екологічних умов Шацького НПП. Особливості геологічних відкладів та рельєфу зумовлюють розподіл рослинності та формування рослинних угруповань, структуру екологічних рядів.

Характеризуючи рослинність цієї частини, слід зазначити, що переважаючими по площі тут є різновікові соснові та вільхові ліси. Соснові бори представлені насадженнями широкого екологічного спектру від сухих до мокрих; значною є участю лісових культур сосни різного віку. Так, морені гряди вкриті сосняками кладонієвими (з перевагою кладонії оленячої, лісової, бокальчатої, цетрапії ісландської та участю ксерофітів-костриці овечої, булавоносця сіруватого тощо). Зрідка трапляються й куртини сосни з домінуванням мучници звичайної в наземному покриві; як правило вони формуються в місцях, пройдених лісовими пожежами. Екологічний ряд соснових фітоценозів з типовим для Полісся: на вершинах горбів формуються соснові ліси лишайників, нижче по схилу - вересові, далі їх заміщають зеленохові, орляково-черницеві, молінієві, лохинові, багнові та сфагнові угруповання). Соснові ліси сфагнові з подальшим підвищеннем рівня обводненості і застійності води змінюються рідколісними сосново-пухівково-сфагновими болотами (наприклад, болото Втенське). Відмічено й фрагменти таких цікавих асоціацій як сосняки мітилицеві (постпірогенний та постпаксимальний варіанти сукцесійних змін соснових лісів), а також сосняки лерхенфельдієві, що приурочені до моренних відкладів.

Підвищення з близьким заляганням крейди зайняті насадженнями неморального типу з перевагою граба, дуба, участю ільма та вільхи в пониженнях. В таких насадженнях зростає багато рідкісних видів рослин-мегатрофів, але домінантами трав'яного покриву переважно є зірочник гайовий, яглиця, квасениця, деколи трапляється участь плюща в приземному ярусі фітоценозів.

Вільхові ліси, як правило, заболочені, і представлені вільшняками побережноосоковими з участю болотного різnotрав'я, кропивними, а на сухіших діл янках - вільшняками гравілатовими. Фрагментарно представлені похідні березові (звичайноМітицеві, чорницеві,

жіночопапоротові) та осикові ліси; останні як правило, формують кільцеві смуги довкола блюдцеподібних середлісів западин. Відмічені й угруповання тополі білої, вірогідно антропогенного походження.

28 жовтня 2011 року в м. Києві відбулася офіційна церемонія підписання Угоди між Урядом України, Урядом Республіки Білорусь та Урядом Республіки Польща для створення нормативно-правової бази співробітництва між цими країнами у сфері охорони і сталого використання території Транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся». Транскордонний біосферний резерват «Західне Полісся» створений на виконання Закону України від 21 вересня 2000 року. 1989-III «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки». До складу Транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся» включено біосферні резервати «Шапський» (Україна), «Прибузьке Полісся» (Білорусь) та «Західне Полісся» (Польща).

Слід зазначити, що у вересні 2012 року у м. Варшава та у м. Уршулін, Республіка польща відбулася церемонія вручення Сертифікату ЮНЕСКО про приєднання Транскордонного біосферного резервату "Західне Полісся" до Всесвітньої мережі біосферних заповідників.

Отже, роль природно-заповідного фонду у збереженні біотичного та ландшафтного різноманіття в умовах ринкової економіки є фундаментальною та ключовою. Тому забезпечення подальшого розвитку заповідної справи є одним з найважливіших пріоритетних напрямів довгострокової політики органів місцевого самоврядування.

Бібліографія

1. Ринковий механізм у сфері природокористування (концепція модернізації) / В.С. Кравців, Ю.І. Стадницький, П. В. Жук - Львів: Ін-т регіон. дослідж., 2010 - 119 с.
2. Регіональна екологічна програма Волинської області "Екологія 2011 - 2015 рр. та прогноз до 2020 року" [Електронний ресурс]: режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/session/2/423>. Регіональна доповідь про стан навколошнього природного середовища у Волинській області за 2012 рік [Електронний

ресурс]: режим доступу: http://www.voladm.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=7629:

4. Доповідь про соціально-економічне становище в області.
Головне управління статистики у Волинській області 2012 рік.
[Електронний ресурс]: режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.u>

Рецензент: д.е.н., професор Кравців С.В.

УДК 628.477:658.152

О. П. ПОЛІНЧУК

ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ І ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В РЕГІОНІ

- У статті досліджено сучасний стан системи поводження з твердими побутовими відходами в Україні. Розглянуто і проаналізовано механізми активізації і фінансового забезпечення реалізації програми щодо знешкодження і утилізації твердих побутових відходів.

This article explores the current state of the system of solid waste in Ukraine. Considered and analyzed the mechanisms of activation and financial support program for the disposal and recycling of solid waste.

Ключові слова: забруднення природних ресурсів, виснаження природних ресурсів, економічні збитки, екологічні збитки, концепція екологічно чистого виробництва.

У Волинській області діє Регіональна екологічна програма «Екологія 2011- 2015 та прогноз до 2020 року», яка затверджена рішенням обласної ради від 28.12.2010 року № 2/42. Її складовою є розділ «Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів». Вона передбачає виконання природоохоронних заходів на території регіону по роках та в розрізі джерел фінансування. Відзначимо, що в 2012 році в цілому по області на виконання заходів по раціональному використанню та зберіганню відходів виробництва і побутових відходів, передбачених

© Полінчук О.П. – асистент Національного університету водного господарства та природокористування

вищевказаною програмою, при інвестиційних намірах року 3281924 грн. фактично освоєно кошти бюджетів усіх рівнів в сумі 1627543 грн.

Як свідчать результати дослідження, основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничодобувного, машинобудівного, будівельного і деревообробного комплексів. Протягом 2012 року в області утворювалися відходи I-III класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), IV класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості), а також побутові відходи та відходи вуглевидобувної промисловості.

За даними облстатуправління, за 2012 рік утворилося 715,3т небезпечних і відходів I-III класу небезпеки, що на 16,4 т менше, ніж в 2011 році. Основними утворювачами небезпечних відходів були ПАТ «СКФ Україна», ТзОВ «Кромберг енд Шуберт», ПАТ «Електротермометрія», ПАТ «Нововолинський ливарний завод», ТзОВ «Промлит».

Накопичення відходів у регіоні в основному здійснюються на териконах, полігонах та сміттєзвалищах ТПВ. На території шахтних відвалів м. Нововолинська, загальна площа яких становить більше 100 га, за даними статистичного управління накопичено більше 13,5 млн.т відходів вуглевидобутку. Кількість розміщених твердих побутових відходів становить 443,48 тис. куб. м. Накопичення відходів станом на початок року та динаміка утворення відходів подано в таблицях 1 та 2.

Особливої уваги набуває проблема поводження з відходами, тобто їх збирання, зберігання, утилізація та видалення. Як було зазначено вище, на кінець 2012 року на території області зберігалося 1766,4 т небезпечних відходів. Основну групу небезпечних відходів становлять відходи III кл. небезпеки - 1729,4 т., II кл. небезпеки – 26,2 т., I кл. небезпеки – 10,8 т. Гзначна кількість небезпечних відходів, яка утворилася в 2012 році на території області була передана підприємствам, діяльність яких пов'язана із збиранням, видаленням та утилізацією відходів.

В регіоні працює три таких підприємства, діяльність яких в 2012 році характеризується наступним чином: фірма «Айслаг» зібрано та відправлено на Львівський дослідний нафтomasлозавод 7312 кг відпрацьованих нафтопродуктів;

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО
ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРИРОДНО-
РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ:
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ**

Збірник наукових праць
Випуск XIX
№ 4

Укладач **Павлов В.І.**

Комп'ютерний набір, верстка і дизайн **Тарасюк В.Д.**

Підписано до друку 28.11.2013 р. Формат 60×84 1/16.
Папір друкарський № 1. Гарнітура Bookman.

Друк різографічний.
Ум.-друк. арк. 19,4. Обл.-вид. арк. 20,3.
Тираж 100 прим. Зам. № 3507.

*Редакційно-видавничий відділ
Національного університету
водного господарства та природокористування
33028, Рівне, вул. Соборна, 11.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
РВ № 31 від 26.04.2005 р.*

Укладач Павлов В.І.
**П-78 Проблеми раціонального використання соціально-
економічного та природно-ресурсного потенціалу
регіону: фінансова політика та інвестиції.** Збірник
наукових праць: Випуск XIX, № 4. – Київ, СЕУ / Рівне,
НУВГП, 2013. – 333 с.

Збірник наукових праць висвітлює результати досліджень проблем фінансової політики та інвестиційного сприяння процесам сталого просторового розвитку регіону. Розглядаються теоретичні, методологічні і практичні аспекти трансформації економіки та соціальної інфраструктури, екологізації та раціонального природокористування.

ББК 65.9.49:65.9.26